

คำวินิจฉัยของ นายอภัย จันทนจุลกะ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๕/๒๕๕๕

วันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๘ กรณีคณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา (ผู้ร้อง) มีหนังสือ ลงวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๕ เสนอเรื่อง พร้อมความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๘ โดยมีข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ สรุปได้ว่า

พลเอก สายหยุด เกิดผล และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บรรเจิด สิงคะเนติ กับคณะ มีหนังสือร้องเรียนต่อผู้ร้องโดยลำดับว่า การจัดการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๕ และการจัดการเลือกตั้งครั้งที่ ๒ โดยคณะกรรมการการเลือกตั้ง มีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ขอให้เพิกถอนการเลือกตั้งเพื่อจะได้จัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ ด้วยสาเหตุดังนี้

ข้อ ๑ คณะกรรมการการเลือกตั้งให้ความเห็นในเรื่องการกำหนดระยะเวลาสำหรับการเตรียมการจัดการเลือกตั้ง อันนำไปสู่การประกาศกำหนดวันเลือกตั้งในพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร โดยไม่เหมาะสมและไม่เที่ยงธรรม เนื่องจากคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ให้ความเห็นต่อรัฐบาล แต่เพียงว่าจะสามารถจัดการเลือกตั้งได้ภายในระยะเวลา ๓๑ วัน นับแต่วันที่ยุบสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้นไป จนเป็นผลให้รัฐบาลได้กราบบังคมทูลเสนอร่างพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎรที่ได้กำหนดระยะเวลาการเลือกตั้งไว้ในวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๕ ซึ่งห่างจากวันยุบสภาผู้แทนราษฎรเพียง ๓๕ วันเท่านั้น ทั้ง ๆ ที่บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ ได้กำหนดกรอบระยะเวลาในการจัดการเลือกตั้งไว้ให้ดำเนินการภายใน ๖๐ วันนับแต่วันยุบสภา ซึ่งแสดงเจตนารมณ์ในการให้มีระยะเวลาที่พอเพียงสำหรับการจัดการเลือกตั้งโดยไม่มีกำหนดล่วงหน้าก่อน แม้การให้ความเห็นในการกำหนดวันเลือกตั้งดังกล่าวอยู่ภายใต้กรอบบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ แต่เป็นการดำเนินการที่ไม่เที่ยงธรรม เอื้อประโยชน์แก่พรรคการเมืองที่เป็นรัฐบาลซึ่งเป็นผู้ตัดสินใจยุบสภาและทำให้พรรคการเมืองฝ่ายค้านและพรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นใหม่เสียเปรียบเนื่องจากไม่มีส่วนร่วมรับรู้กับ

การเตรียมการและการตัดสินใจดังกล่าว อันเป็นการขัดกับหลักการเรื่องความเป็นกลางในทางการเมืองของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๓๖ และขัดกับหลักการในเรื่องการควบคุมและดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔

ข้อ ๒ การจัดการเลือกตั้งทั่วไปของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๕ คณะกรรมการการเลือกตั้งได้กำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งในคูหาลงคะแนนซึ่งได้จัดไว้ในลักษณะที่ผู้เลือกตั้งจะต้องหันหน้าเข้าคูหาลงคะแนน และหันหลังให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง และประชาชนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งคนอื่น ๆ โดยบุคคลภายนอกสามารถสังเกตเห็นได้ว่าผู้เลือกตั้งได้ใช้สิทธิเลือกตั้งหมายเลขใดในบัตรเลือกตั้ง อันเป็นการละเมิดหลักการในเรื่องการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งซึ่งจะต้องดำเนินการโดยใช้วิธีการออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๔ วรรคสาม อย่างชัดเจน

ข้อ ๓ ได้มีข้อเท็จจริงปรากฏจากการสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่คณะกรรมการการเลือกตั้งตั้งตั้งขึ้น ปรากฏว่าพรรคการเมืองขนาดใหญ่ที่ส่งผู้สมัครในทุกเขตทั่วประเทศว่าจ้างให้ผู้สมัครจากพรรคการเมืองขนาดเล็กหลายพรรคส่งผู้สมัครเข้าแข่งขันในการเลือกตั้งตามที่พรรคการเมืองขนาดใหญ่กำหนด เพื่อป้องกันมิให้เกิดกรณีมีผู้สมัครรับเลือกตั้งเพียงคนเดียวในหลายเขตเลือกตั้ง จนเป็นเหตุให้คณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีมติให้ร้องขอต่อศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ยุบพรรคการเมืองขนาดเล็กที่รับจ้างดำเนินการส่งผู้สมัครตามที่พรรคการเมืองขนาดใหญ่กำหนดและดำเนินคดีอาญากับหัวหน้าพรรคการเมืองขนาดเล็กและเจ้าหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว ตามพฤติการณ์ข้างต้น นอกจากจะเป็นการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ แล้ว ยังเป็นการละเมิดหลักการของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๘ ที่กำหนดว่าพรรคการเมืองจะส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งได้เพียงคนเดียวในเขตเลือกตั้งหนึ่ง ๆ อีกด้วยเพราะกรณีดังกล่าวหมายความว่า พรรคการเมืองขนาดใหญ่ได้เป็นผู้ตัดสินใจในการกำหนดและดำเนินการให้มีผู้สมัครสองคน (แม้คนหนึ่งจะเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอื่น) ลงสมัครในเขตเลือกตั้งเขตเดียวกันนั่นเอง

ข้อ ๔ การดำเนินการเกี่ยวกับการเลือกตั้งในครั้งนี้ คณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีมติ สั่งการออกประกาศ และออกคำสั่งในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับการเลือกตั้ง การสืบสวนสอบสวนเพื่อวินิจฉัยข้อปัญหาโต้แย้งเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ตลอดจนการพิจารณาประกาศและรับรองผลการเลือกตั้งไปโดยไม่มี

การประชุมปรึกษาหารือหรือมิได้มีการปรึกษาหารือกัน โดยกรรมการการเลือกตั้งครบถ้วนตามจำนวนที่มีอยู่ และในการพิจารณาให้ความเห็นชอบให้กำหนดวันเลือกตั้งในวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๕ กับ การพิจารณาประกาศรับรองผลการเลือกตั้งก็มิได้มีการประชุมปรึกษาหารือ หรือมิได้มีการปรึกษาหารือกัน โดยกรรมการการเลือกตั้งครบถ้วนตามจำนวนที่มีอยู่ อีกทั้งในการพิจารณาประกาศรับรองผลการเลือกตั้งก็มิได้ดำเนินการโดยคณะกรรมการการเลือกตั้งทั้งหมดโดยมติเอกฉันท์ตามหลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๑๐ ประกอบกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๕ (๖) และขัดแย้งกับการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรกลุ่มตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๓๖ ซึ่งกำหนดลักษณะขององค์กรที่ดำเนินการในเรื่องการเลือกตั้งเช่นนี้ไว้อย่างชัดเจน

ดังนั้น การจัดการเลือกตั้งทั่วไปดังกล่าว จึงมิใช่การเลือกตั้งที่แท้จริงตามความหมายของการปกครองแบบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

ผู้ร้องพิจารณาแล้ว เห็นว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๓๖ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๑ มีหน้าที่ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่นให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ ดังนั้น การดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการเลือกตั้ง โดยเฉพาะพิจารณาประกาศรับรองผลการเลือกตั้ง ตามนัยมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๑ จึงเป็นการใช้อำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มิใช่เป็นการใช้อำนาจหน้าที่ทางบริหารหรือทางปกครอง ดังคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๕๒/๒๕๕๖ นอกจากนี้ ผู้ร้องยังเห็นว่า มติของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เกี่ยวกับการจัดให้มีการเลือกตั้งตามคำร้องเรียน เช่น การจัดคูหาลงคะแนน การออกประกาศกำหนดการประกาศผลการเลือกตั้ง ทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ตาม มีลักษณะเป็น “กฎ” ตามนัยมาตรา ๑๕๘ ของรัฐธรรมนูญ เนื่องจากมีผลบังคับเป็นการทั่วไปและใช้เป็นหลักเกณฑ์สำหรับการจัดการเลือกตั้งทั่วประเทศ จึงอยู่ในอำนาจหน้าที่ของผู้ร้องที่จะพิจารณาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามแนวคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๔/๒๕๕๓ อย่างไรก็ดีโดยเหตุที่ข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียนได้ปรากฏชัดเจนในสื่อสาธารณะ อีกทั้งเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจของประชาชน และมีผลกระทบต่อระบบการเมืองการปกครอง ระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศโดยรวม จำเป็นต้องดำเนินการโดยเร่งด่วน ผู้ร้องจึงมิได้ขอให้คณะกรรมการการเลือกตั้งชี้แจงข้อเท็จจริง

ในกรณีนี้ และเมื่อได้พิจารณาข้อเท็จจริงและเหตุผลตามคำร้องเรียนที่ได้รับแล้ว ผู้ร้องมีความเห็นพ้องด้วยกับคำร้องเรียนว่า การดำเนินการเกี่ยวกับการเลือกตั้งในครั้งนี้นั้นของคณะกรรมการการเลือกตั้งในประเด็นต่าง ๆ ข้างต้นมิได้เป็นไปตามบทบัญญัติและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ กรณีดังกล่าวจึงมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

มีประเด็นเบื้องต้นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า การที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย เป็นไปตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๘ วรรคหนึ่ง หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๗ บัญญัติว่า “ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) พิจารณาและสอบสวนหาข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียนในกรณี

(ก) การไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น

(ข) การปฏิบัติหรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ร้องเรียนหรือประชาชนโดยไม่เป็นธรรม ไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ก็ตาม

(ค) กรณีอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

(๒) จัดทำรายงานพร้อมทั้งเสนอความเห็นและข้อเสนอแนะต่อรัฐสภา”

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๘ บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำใดของบุคคลใดตามมาตรา ๑๕๗ (๑) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองเพื่อพิจารณาวินิจฉัย ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลปกครอง แล้วแต่กรณี

ให้ศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง แล้วแต่กรณี พิจารณาวินิจฉัยเรื่องและผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเสนอตามวรรคหนึ่งโดยไม่ชักช้า”

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๘ วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำของบุคคลใด

ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๗ (๑) โดยให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเป็นผู้เสนอเรื่องพร้อมความเห็น เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญ หรือศาลปกครองพิจารณาวินิจฉัย โดยที่ความในตอนที่บัญญัติว่า “ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลปกครอง แล้วแต่กรณี” นั้น ศาลรัฐธรรมนูญมีข้อกำหนดว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๖ ซึ่งเป็นวิธีพิจารณาเรื่องที่จะเข้าสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญทุกเรื่อง ส่วนกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลปกครอง คือ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔๓ ซึ่งบัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเห็นว่า กฎหรือการกระทำใดของหน่วยงานทางปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ให้มีสิทธิเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลปกครองได้ ในการเสนอความเห็นดังกล่าว ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามีสิทธิและหน้าที่เสมือนหนึ่งเป็นผู้มีสิทธิฟ้องคดีตามมาตรา ๔๒” ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยที่ ๒๔/๒๕๔๓ วินิจฉัยไว้แล้วว่า “...แม้ว่ารัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๗ วรรคหนึ่ง มิได้บัญญัติโดยชัดแจ้งว่า ศาลรัฐธรรมนูญ หรือศาลปกครององค์กรใดองค์กรหนึ่งที่มีอำนาจในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหรือข้อบังคับที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเสนอให้พิจารณาวินิจฉัย แต่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗๖ วรรคหนึ่ง ซึ่งเป็นบทบัญญัติทั่วไปในเรื่องอำนาจหน้าที่ของศาลปกครอง บัญญัติว่า “ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่เป็นข้อพิพาทระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชา หรือในกำกับดูแลของรัฐบาลกับเอกชน หรือระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชา หรือในกำกับดูแลของรัฐบาลด้วยกัน ซึ่งเป็นข้อพิพาทอันเนื่องจากการกระทำ หรือการละเว้นการกระทำที่หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นต้องปฏิบัติตามกฎหมาย หรือเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำที่หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น ต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” เป็นบทบัญญัติให้อำนาจศาลปกครองในการพิจารณาวินิจฉัย “ความชอบด้วยกฎหมาย” ของการกระทำของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของรัฐบาล ดังนั้น อำนาจหน้าที่ของศาลปกครองในการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องและผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเสนอตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๗ วรรคหนึ่ง จึงต้องหมายรวมถึงเรื่องของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ

หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของรัฐบาลเท่านั้น สำหรับคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นองค์กรที่มีขึ้นตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๖ ส่วนที่ ๔ มิใช่หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชา หรือในกำกับดูแลของรัฐบาลดังเช่นที่กล่าว ดังนั้น ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งฯ ซึ่งออกโดยคณะกรรมการการเลือกตั้งจึงไม่อยู่ในอำนาจการพิจารณาวินิจฉัยของศาลปกครอง การพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งฯ ที่ออกโดยคณะกรรมการการเลือกตั้งจึงเป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ ...”

ดังนั้น ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาย่อมสามารถเสนอเรื่องพร้อมความเห็นเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๘ ในกรณี que se que เห็นว่า กฎ หรือข้อบังคับที่คณะกรรมการการเลือกตั้งออกโดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายและมีผลบังคับเป็นการทั่วไป โดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดหรือบุคคลใดเป็นการเฉพาะ มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญได้ ทั้งนี้ คำว่า “กฎ” ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓ หมายความว่า พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศกระทรวง ข้อบัญญัติท้องถิ่น ระเบียบ ข้อบังคับ หรือบทบัญญัติอื่นที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไปโดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดหรือบุคคลใดเป็นการเฉพาะ สำหรับคำว่า “ข้อบังคับ” ก็อยู่ในความหมายของคำว่า “กฎ” ดังที่กล่าวข้างต้น

กรณีตามคำร้องผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าการดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตั้งแต่วันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๕ จนถึงปัจจุบัน มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ จึงขอให้เพิกถอนการเลือกตั้งเพื่อจะได้จัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญต่อไป ซึ่งการดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยนั้น มีบางส่วนเป็นการดำเนินการอันเนื่องมาจากที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ออกระเบียบ ประกาศ ข้อบังคับ หรือมติที่มีลักษณะเป็นกฎตามความหมายข้างต้น ดังนั้น เมื่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เห็นว่า มติของคณะกรรมการการเลือกตั้งเกี่ยวกับการจัดให้มีการเลือกตั้งตามคำร้องเรียน เช่น การจัดคูหาลงคะแนน การออกประกาศกำหนด การประกาศผลการเลือกตั้ง เป็นต้น มีลักษณะเป็น “กฎ” ตามนัยของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๘ เนื่องจากมีผลบังคับเป็นการทั่วไปโดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดหรือบุคคลใดเป็นการเฉพาะและใช้เป็นหลักเกณฑ์

สำหรับการจัดการเลือกตั้งทั่วประเทศ และเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณา วินิจฉัยตามแนวคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๔/๒๕๕๓ การเสนอเรื่องพร้อมความเห็นตามคำร้องนี้ จึงเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๘ วรรคหนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจที่จะรับคำร้องนี้ไว้พิจารณา วินิจฉัยได้

ในการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕ ศาลรัฐธรรมนูญได้มี คำสั่งให้รับคำร้องไว้ดำเนินการตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๖ ข้อ ๑๒ และรับไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๘ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ แห่งการพิจารณา ศาลรัฐธรรมนูญได้ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งชี้แจงด้วยวาจาพร้อมทั้งยื่นคำชี้แจง เป็นหนังสือต่อศาลรัฐธรรมนูญ

พลตำรวจเอก วาสนา เพิ่มลาภ ประธานกรรมการการเลือกตั้ง และนายปริญญา นาคฉัตริย์ กรรมการการเลือกตั้ง ได้มาชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญ พร้อมเอกสารหลักฐานโดยมีสาระสำคัญพอสรุป ได้ว่า

ข้อ ๑ กรณีกล่าวหาว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งให้ความเห็นในเรื่องการกำหนดเวลา สำหรับการเตรียมการจัดการเลือกตั้งอันนำไปสู่การประกาศกำหนดวันเลือกตั้งในพระราชกฤษฎีกา ยุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๕ โดยไม่เหมาะสม ไม่เที่ยงธรรม นั้น คณะกรรมการการเลือกตั้ง ขอชี้แจงว่า

๑.๑ การกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๕ มีมูลเหตุมาจากการใช้อำนาจของนายกรัฐมนตรีในการประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า “การยุบสภาผู้แทนราษฎรให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา ซึ่งต้องกำหนด วันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไปภายในหกสิบวัน และวันเลือกตั้งนั้น ต้องกำหนดเป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร” ดังนั้น เมื่อนายกรัฐมนตรีใช้อำนาจยุบสภาผู้แทนราษฎรแล้ว นายกรัฐมนตรีก็ต้องเป็นผู้ใช้อำนาจในการกำหนดวันเลือกตั้งไว้ในพระราชกฤษฎีกาด้วย ซึ่งการจะกำหนด ระยะเวลาที่วันที่เหมาะสมในการเลือกตั้งนั้นเป็นการใช้ดุลพินิจของนายกรัฐมนตรีเป็นการเฉพาะ เพียงแต่ต้องกำหนดภายในเงื่อนไขของระยะเวลาหกสิบวันนับแต่วันที่มีการยุบสภาผู้แทนราษฎร

๑.๒ โดยข้อเท็จจริง สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งมีส่วนเกี่ยวข้องกับ พระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๕ เพียงแต่การให้ข้อมูลเรื่องระยะเวลาที่จะต้อง

ในการเตรียมการจัดการเลือกตั้งตามที่กฎหมายกำหนดกรอบระยะเวลาที่จะต้องดำเนินการเท่านั้น เช่น การกำหนดวันรับสมัครแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและแบบบัญชีรายชื่อ การแบ่งเขตเลือกตั้ง การกำหนดจำนวนหน่วยเลือกตั้ง ระยะเวลาการตรวจสอบคุณสมบัติผู้สมัคร การแจ้งรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง การเพิ่มชื่อ การถอนชื่อ การลงคะแนนเลือกตั้งล่วงหน้า และการลงคะแนนเลือกตั้ง นอกราชอาณาจักร เป็นต้น ซึ่งการให้ความเห็นดังกล่าวเป็นการประสานงานระหว่างหน่วยงานเพื่อให้ฝ่ายบริหารได้รับทราบถึงความพร้อมและแนวทางที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องปฏิบัติในการจัดการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของคณะกรรมการการเลือกตั้ง หากมีกรณีขุบสภาผู้แทนราษฎร โดยที่คณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ได้ก้าวล่วงไปเสนอแนะหรือกำหนดว่า “วันเลือกตั้ง” ควรจะเป็นวันใด ซึ่งเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจของนายกรัฐมนตรีที่จะพิจารณาตัดสินใจในการกำหนดวันเลือกตั้ง

๑.๓ คณะกรรมการการเลือกตั้งมิได้ดำเนินการใดที่เป็นการไม่เที่ยงธรรมหรือเอื้อประโยชน์แก่พรรคการเมืองที่เป็นรัฐบาลตามที่มีการกล่าวหา เพราะคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่มีส่วนในการตัดสินใจในเรื่องนี้แต่ประการใด และมีอาจที่จะก้าวล่วงไปพิจารณาวินิจฉัยเพื่อการดังกล่าวได้ คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นเพียงผู้ที่ต้องดำเนินการจัดการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ภายหลังจากที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดวันเลือกตั้งแล้วเท่านั้น ดังนั้น กรณีที่กล่าวอ้างว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการให้ความเห็นอันเป็นการขัดกับหลักการเรื่องความเป็นกลางทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๓๖ และขัดกับหลักการในเรื่องการควบคุมและดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ นั้น จึงเป็นการกล่าวอ้างในลักษณะเป็นการใส่ร้ายเพื่อลดความน่าเชื่อถือต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเท่านั้น

๑.๔ หากจะเปรียบเทียบกับกรณีที่มีการยุบสภาผู้แทนราษฎรและกำหนดวันเลือกตั้งที่ผ่านมาจะเห็นว่า ในสมัยที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ประกาศยุบสภาเมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๒๖ ซึ่งในขณะนั้นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ มาตรา ๑๐๑ วรรคสอง บัญญัติว่า “การยุบสภาผู้แทนราษฎรให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา ซึ่งต้องกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไปภายในเก้าสิบวันและวันเลือกตั้งนั้นต้องกำหนดวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร” แต่ในการตราพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๖ ได้กำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการทั่วไป เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๒๖ ซึ่งเป็น

การกำหนดวันเลือกตั้งภายหลังวันยุบสภาโดยมีระยะเวลาระหว่างวันยุบสภากับวันเลือกตั้งห่างกันเพียง ๓๑ วัน เท่านั้น ทั้ง ๆ ที่รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวบัญญัติให้กำหนดวันเลือกตั้งภายใน ๕๐ วัน

๑.๕ กรณีการตราพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๕ โดยกำหนดให้มีการเลือกตั้งในวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๕ ซึ่งมีระยะเวลาห่างกัน ๓๗ วัน นับจากวันยุบสภา ในขณะที่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันบัญญัติให้กำหนดวันเลือกตั้งภายใน ๖๐ วัน จึงไม่อาจถือว่าเป็นการกำหนดระยะเวลาที่สั้นจนเกินไปจนเป็นเหตุสำคัญถึงขนาดที่จะนำมาอ้างเป็นเหตุผลว่าเป็นการกำหนดวันเลือกตั้งที่ไม่เป็นธรรมกับพรรคการเมืองอื่นได้ และในความเป็นจริงก็ปรากฏว่ามีพรรคการเมืองหลายพรรคที่ส่งสมาชิกของพรรคลงสมัครรับเลือกตั้งและก็ได้รับการเลือกตั้งด้วย

๑.๖ คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ประสานกับพรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาติไทย และพรรคมหาชน เพื่อขอร้องให้ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๕ ด้วย แต่ทั้งสามพรรคได้ปฏิเสธที่จะส่งผู้สมัคร รวมทั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งได้เสนอว่า ถ้าจะเลื่อนวันเลือกตั้งทั้งสามพรรคจะส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือไม่ แต่ทั้งสามพรรคได้ปฏิเสธที่จะส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งถึงแม้จะได้เลื่อนการเลือกตั้งออกไปอีกกี่วันก็ตาม

๑.๗ กรณีดังกล่าวแตกต่างกับการเตรียมความพร้อมในการจัดการเลือกตั้งในกรณีที่อยู่ของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๕ ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งจะมอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเสนอเรื่องการเตรียมความพร้อมต่าง ๆ ที่จะต้องดำเนินการเลือกตั้ง พร้อมทั้งกำหนดวันเลือกตั้งว่าจะเห็นสมควรเป็นวันใด และเมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งให้ความเห็นชอบว่าควรจะกำหนดวันเลือกตั้งเป็นวันใดแล้ว สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งก็จะนำเสนอร่างพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไปยังคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบต่อไป ซึ่งกรณีนี้ก็อยู่ในอำนาจของฝ่ายบริหารที่จะให้ความเห็นชอบด้วยหรือไม่ก็ได้ เพราะเป็นผู้มีอำนาจดูแลเกล้าฯ พระมหากษัตริย์ให้ทรงตราพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว

ข้อ ๒ กรณีกล่าวหาว่า การจัดการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๕ คณะกรรมการการเลือกตั้งได้กำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งในคูหาลงคะแนน ซึ่งมีลักษณะที่ผู้ใช้สิทธิจะต้องหันหน้าเข้าคูหาลงคะแนนและหันหลังให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งที่มีลักษณะไม่เป็นความลับ อันเป็นการขัดรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๔ วรรคสาม นั้น คณะกรรมการการเลือกตั้ง ขอชี้แจงดังนี้

๒.๑ ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๘ ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๗ บัญญัติให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามีอำนาจหน้าที่ในการเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเฉพาะกรณี que เห็นว่า บทบัญญัติของกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำใดของบุคคล ตามมาตรา ๑๕๗ (๑) มีปัญหา ความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เท่านั้น กล่าวคือ หากเป็นการออกระเบียบ ข้อบังคับ หรือประกาศของ คณะกรรมการการเลือกตั้งที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญที่อยู่ในอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ที่จะเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้ เนื่องจากเป็นกรณีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ทำนองเดียวกับที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเคยเสนอเรื่องพร้อมความเห็นกรณีระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ก่อนประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๓ ขัดต่อรัฐธรรมนูญตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๔/๒๕๔๓ เมื่อวันที่ ๑๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๓

๒.๒ แต่กรณีตามคำร้องของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเกี่ยวกับการจัดคุหาเลือกตั้ง ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติให้ใช้บังคับกับการเลือกตั้งทุกประเภทนั้น เป็นคนละกรณีกับการออกประกาศ หรือระเบียบของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๔/๒๕๔๓ เนื่องจากการจัดคุหาเลือกตั้งในลักษณะดังกล่าวเป็นไปตามมติของคณะกรรมการการเลือกตั้งมิใช่เป็นการออกประกาศ หรือระเบียบเพื่อกำหนดการปฏิบัติแม้จะมีลักษณะเป็นการทั่วไปใช้กับการเลือกตั้งทั่วประเทศ แต่ก็ มิอาจถือได้ว่าเป็น “กฎ” ตามนัยที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและ วิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งนิยามคำว่า “กฎ” หมายความว่า พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศกระทรวง ข้อบัญญัติท้องถิ่น ระเบียบ ข้อบังคับ หรือบทบัญญัติอื่นที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไป โดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดหรือบุคคลใดเป็นการเฉพาะ

๒.๓ ดังนั้น การที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติให้ปรับปรุงแผนผังที่เลือกตั้ง โดยการจัดเรียงคุหาเลือกตั้งให้ผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งหันหน้าไปทางผนังกั้นที่เลือกตั้งจากเดิมหันหลังให้และ ปิดประกาศรายชื่อและหมายเลขผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้ที่ผนังหรือวัสดุอย่างอื่นที่ใช้กับที่เลือกตั้ง เพื่อให้ผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งสามารถตรวจสอบหมายเลขประจำตัวของผู้สมัครได้อย่างถูกต้อง จึงไม่อาจพิจารณา ได้ว่ามีลักษณะเป็นการออก “กฎ” หรือเป็นการใช้อำนาจกระทำการในทางบริหาร หรือทางปกครอง กรณีนี้จึงไม่อยู่ในอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาที่จะนำกรณีดังกล่าวเสนอเรื่องพร้อมความเห็น

ต่อศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๘ เนื่องจากการจัดหาเลือกตั้งในลักษณะดังกล่าว เป็นการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยเฉพาะในการบริหารจัดการเลือกตั้งในฐานะที่ คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๕

๒.๔ กรณีการจัดตั้งวงแหวนในการกាប់ตรเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยมี ลักษณะกำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องหันหลังให้โต๊ะที่กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งทำหน้าที่อยู่ ซึ่งต่างจากเดิมนั้น คณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีมติในการประชุม ครั้งที่ ๗๕/๒๕๕๔ เมื่อวันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๕๔ เห็นชอบให้ดำเนินการจัดแผนผังที่เลือกตั้ง โดยจัดการเรียงคูหาเลือกตั้งให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหันหน้าไปทางผนังกันที่เลือกตั้งจากเดิมที่เคยหันหลังให้และปิดประกาศรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น ไว้ที่ผนังหรือวัสดุอย่างอื่นที่ใช้กับการเลือกตั้ง เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งไม่ให้เกิดความสับสนเกี่ยวกับตัวผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งเป็น สาเหตุให้เกิดบัตรเสียเป็นจำนวนมาก และยังเป็นการแก้ไขกรณีที่มีข้อครหาว่ามีการแอบนำบัตรเลือกตั้ง ออกไปจากคูหาเพื่อใช้เวียนเทียนในการลงคะแนน หรือที่มีกรณีกล่าวหาว่ามีการลักลอบใช้โทรศัพท์มือถือ ถ่ายรูปบัตรเลือกตั้งเพื่อนำไปรับเงิน จึงควรปรับแผนผังที่เลือกตั้งใหม่โดยเรียงคูหาลงคะแนนให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหันหน้าไปทางผนังกันที่เลือกตั้ง และปิดประกาศรายชื่อผู้สมัครไว้ที่ผนังหรือวัสดุอื่นที่ใช้กับ ที่เลือกตั้ง เพื่อให้ผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งสามารถตรวจสอบหมายเลขประจำตัวผู้สมัครได้อย่างถูกต้อง แต่ก็ ยังต้องเป็นการเลือกตั้งโดยตรง และปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๕ อีกทั้งยังช่วยป้องกันการทุจริต ในการลงคะแนนเลือกตั้ง เนื่องจากกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง สามารถสังเกตพฤติกรรมของผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งขณะที่ผู้ใช้สิทธิลงคะแนนได้ ซึ่งการจัดคูหาในลักษณะดังกล่าวได้ใช้ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๕๔ จำนวนทั้งสิ้น ๓,๔๕๕ แห่ง ในหน่วยเลือกตั้งจำนวน ๓๕,๕๗๐ แห่ง ก็ไม่ปรากฏว่ามีบุคคลใดโต้แย้งหรือ ฟ้องร้องว่าการจัดคูหาดังกล่าวเป็นการจัดการเลือกตั้งที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

๒.๕ หลังจากนั้นสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ทำการประเมินผลการเลือกตั้ง สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและนายกองค์การบริหารส่วนตำบลดังกล่าว โดยประชากร กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งรวมทั้งสิ้น ๔,๘๕๒ ตัวอย่างนั้น ร้อยละ ๗๑.๕ เห็นว่า การจัดคูหาในลักษณะดังกล่าวไม่ทำให้มีปัญหาอุปสรรคในการลงคะแนนแต่อย่างใด

๒.๖ คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงได้มีมติในการประชุมครั้งที่ ๒๘/๒๕๔๕ เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๔๕ เห็นชอบให้แก้ไขปรับปรุงการจัดวางคูหาลงคะแนนเลือกตั้งในที่เลือกตั้งในลักษณะดังกล่าวเพื่ออำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเลือกตั้งแก่ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง สำหรับการจัดการเลือกตั้งทุกประเภทที่อยู่ในความรับผิดชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๕ จำนวน ๔๐๐ เขต เป็นการเลือกตั้งทั่วไปนั้น คณะกรรมการการเลือกตั้งได้จัดคูหาเลือกตั้งในลักษณะดังกล่าวในหน่วยเลือกตั้งที่อยู่ในราชอาณาจักร เป็นจำนวน ๘๖,๕๐๑ หน่วย ซึ่งก่อนที่จะถึงวันเลือกตั้งในวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๕ คณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีการดำเนินการจัดคูหาในลักษณะดังกล่าวและกำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนเลือกตั้งนอกราชอาณาจักรใน ๖๓ ประเทศ รวม ๘๖ แห่ง ได้ไปใช้สิทธิลงคะแนนมาแล้ว และยังสามารถให้มีการลงคะแนนล่วงหน้าและการลงคะแนนนอกเขตจังหวัดในลักษณะเดียวกันอีกด้วย

๒.๗ ส่วนกรณีที่มีการกล่าวว่า จะทำให้ผู้ที่อยู่ภายนอกหรือรองลงคะแนน อยู่ด้านหลังเห็นการลงคะแนนนั้น ขอชี้แจงว่า การลงคะแนนในคูหาที่ ร่างกายของผู้ลงคะแนนจะมีส่วนในการปิดบังอยู่ ยกเว้นคนที่มีเจตนาจงใจดูการลงคะแนน อันเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ลงคะแนน ซึ่งในเรื่องนี้ก็อยู่ที่กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งจะต้องสังเกตหรือจัดลำดับผู้ลงคะแนนให้เข้าตามคูหาที่วางมาให้มาขึ้นซ้อนกัน และในการจัดการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๕ มีหน่วยเลือกตั้งทั้งหมด ๘๖,๕๐๑ หน่วย มีผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง จำนวน ๒๕ ล้านคนเศษ แต่พบว่ามามีกรณีที่เกิดปัญหาทำให้สามารถมองเห็นการลงคะแนนได้เพียง ๓ ราย เท่านั้น ซึ่งกรณีที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องที่มีบุคคลใช้สิทธิในทางไม่สุจริตและเป็นการละเมิดสิทธิ โดยจงใจทำให้การลงคะแนนซึ่งเป็นความลับตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๔ ถูกเปิดเผยต่อบุคคลภายนอก

นอกจากนั้น การจัดเรียงคูหาลงคะแนนรูปแบบใหม่ดังกล่าวจะช่วยอำนวยความสะดวกให้ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งกำหนดในวันที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๔๕ เพราะในการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาดังกล่าวในแต่ละจังหวัดมีผู้สมัครเป็นจำนวนมากยากที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะจดจำหมายเลขของผู้สมัครได้ และจากการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ออกตรวจตามหน่วยเลือกตั้ง พบความจริงว่ามีปัญหากรณีผู้ที่ใช้สิทธิเลือกตั้งซึ่งมีจำนวนมาก เมื่อเข้าคูหาลงคะแนนแล้ว แต่ไม่สามารถจะจดจำหมายเลขของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ตนจะลงคะแนนได้ โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ดังนั้น การจัดเรียงคูหาลงคะแนนรูปแบบใหม่จะช่วยให้ผู้ที่ใช้สิทธิเลือกตั้งจดจำและมองเห็นหมายเลข ชื่อ

และรูปถ่ายของผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภาที่ติดไว้ที่ผนังหรือฉากกั้นได้อย่างชัดเจน และการจัดเรียงกุหา
ลงคะแนนรูปแบบใหม่ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ในวันที่ ๓๑ กรกฎาคม
๒๕๔๘ ซึ่งมีการเลือกตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวนสามพันกว่าแห่งก็มิได้เกิดปัญหาดังกล่าว
แต่อย่างใด และจากการศึกษาดูงานการเลือกตั้งในต่างประเทศ เช่น ออสเตรเลีย ฮองกง ญี่ปุ่น ฝรั่งเศส
ลาว เอลซัลวาดอร์ และใน ๔ มลรัฐของอเมริกา คือ มลรัฐมิเนโซต้า มลรัฐแคนซัส มลรัฐแคลิฟอร์เนีย
มลรัฐเมน ก็จัดดูหาเลือกตั้งในลักษณะเดียวกันกับรูปแบบใหม่ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้นำมาใช้

๒.๘ ในการประชุมคณะกรรมการการเลือกตั้ง ครั้งที่ ๔๐/๒๕๔๕ เมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน
๒๕๔๕ ที่ประชุมได้พิจารณากรณีคณะกรรมการการเลือกตั้งมอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการ
การเลือกตั้งรวบรวมความคิดเห็นของบุคคลและองค์กรต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดดูหาเลือกตั้งแบบใหม่ เช่น
จากรองประธานมูลนิธิองค์กรกลางเพื่อประชาธิปไตย (พลเอก สายหยุด เกิดผล) คณะกรรมการสิทธิ
มนุษยชน และกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยที่แสดงความคิดเห็นว่า การจัดวางดูหาเลือกตั้ง
ในปัจจุบันทำให้สามารถสังเกตเห็นการลงคะแนนเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ง่าย ซึ่งคณะกรรมการ
การเลือกตั้งได้พิจารณาตามความคิดเห็นของบุคคลดังกล่าวแล้วเห็นว่า กรณีที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องของบุคคล
ที่ใช้เครื่องมือสำหรับถ่ายภาพเคลื่อนไหว เช่น วีดีโอ หรือกล้องถ่ายภาพนิ่ง ที่สามารถดักภาพผู้ลงคะแนน
เลือกตั้งซึ่งไม่ได้ระมัดระวังขณะทำเครื่องหมายกากบาทลงในบัตรเลือกตั้งหรือถือบัตรเลือกตั้งเพื่อพับบัตร
โดยการดักภาพและถ่ายภาพตลอดได้ข้อศอก หรือส่วนอื่นของร่างกาย ทำให้อาจมองเห็นการลงคะแนนได้
แต่ก็เป็นเฉพาะบางกรณีเท่านั้น หากเป็นกรณีปกติทั่วไปผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งที่ยืนเข้าแถวเพื่อลงคะแนน
เลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งก็ไม่สามารถสังเกตเห็นได้ แต่เพื่อมิให้เป็นโอกาสเปิดโอกาสให้กับบุคคลที่ไม่สุจริต
ในการเลือกตั้งโดยใช้วิธีการต่าง ๆ อันเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย และเป็นการละเมิดสิทธิของผู้มาใช้สิทธิ
เลือกตั้ง จึงเห็นควรให้จัดเรียงกุหาลงคะแนนเลือกตั้งในลักษณะเดิม

๒.๙ คณะกรรมการการเลือกตั้งขอยืนยันว่า การจัดดูหาเลือกตั้งโดยให้ผู้ใช้สิทธิ
เลือกตั้งหันหน้าเข้าหาและหันหลังให้กรรมการประจำหน่วยนั้น เป็นการดำเนินการโดยมีจุดมุ่งหมาย
เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นความลับและอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง และให้การเลือกตั้งเป็นไป
โดยสุจริตและเที่ยงธรรมยิ่งขึ้น มิได้เป็นการเปลี่ยนแปลงดูหาเลือกตั้งเพื่อให้การลงคะแนนเลือกตั้ง
ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่เป็นความลับ อันเป็นการขัดต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๔ แต่อย่างใด
เพราะพฤติกรรมการกระทำที่เกิดขึ้นนั้น แม้จะจัดดูหาลงคะแนนแบบเดิมก็ตาม หากมีบุคคลที่ไม่ประสงค์ดี

และใช้สิทธิในทางไม่สุจริตที่ย่อมสามารถดำเนินการให้เกิดปัญหาในลักษณะเช่นว่านั้นได้ และในการจัดการเลือกตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๘ กระทรวงมหาดไทยก็ได้จัดคุหาเลือกตั้งในลักษณะเดียวกันนี้ และได้ยกเลิกไปเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๒ ประกอบกับการเลือกตั้งเป็นวัฒนธรรมต่างประเทศและต่างประเทศใช้หลักการเลือกตั้งเป็นความลับทั้งสิ้น คือ “ลับในหลักการ” ส่วนรายละเอียดจะแตกต่างกันไปแล้วแต่สภาพ เป็นต้นว่าในประเทศเดียวกันหากเป็นอาคารก็จัดวางคูหาลักษณะหนึ่ง เป็นต้นที่ก็จัดวางคูหาอีกลักษณะหนึ่ง การเอากรณีบางกรณีหรือบางหน่วยเลือกตั้งที่เกิดปัญหาจากการที่มีบุคคลกระทำความผิดโดยใช้กล้องซูมการลงคะแนนแล้วเห็นว่าบัตรเลือกตั้งได้กำหนดหมายเลขใดมาเป็นหลักฐานเพื่อลงระบบการจัดการเลือกตั้งที่ดำเนินไปตามหลักแห่งความลับว่า เป็นการจัดการเลือกตั้งที่ไม่เป็นความลับย่อมไม่ชอบด้วยเหตุผลหรือเพื่อวินิจฉัยว่าการจัดการเลือกตั้งทั้ง ๔๐๐ เขต ที่ได้จัดขึ้นตามหลักพื้นฐานของความลับไม่เป็นความลับย่อมรับฟังไม่ได้

ข้อ ๓ กรณีที่กล่าวหาว่า มีข้อเท็จจริงปรากฏจากการสืบสวนสอบสวนของคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนที่คณะกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้งว่า มีพรรคการเมืองขนาดใหญ่ที่ส่งผู้สมัครในทุกเขตทั่วประเทศว่าจ้างให้ผู้สมัครจากพรรคการเมืองขนาดเล็กหลายพรรคส่งผู้สมัครเข้าแข่งขันในการเลือกตั้งตามที่พรรคการเมืองขนาดใหญ่กำหนดเพื่อป้องกันมิให้เกิดกรณีมีผู้สมัครรับเลือกตั้งเพียงคนเดียวในหลายเขตเลือกตั้งนั้น คณะกรรมการการเลือกตั้งขอชี้แจงว่า

๓.๑ กรณีดังกล่าวสืบเนื่องมาจากเลขานุการพรรคประชาธิปัตย์ ได้มีหนังสือลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๕ ร้องเรียนว่า ได้ปรากฏข้อมูลยานหลักฐานว่า ผู้บริหารระดับสูงของพรรคไทยรักไทย และเจ้าหน้าที่ของพรรคพัฒนาชาติไทย ร่วมกันดำเนินการปลอมแปลงเอกสาร แก้ไขทะเบียนสมาชิกในฐานข้อมูลของคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อให้คนซึ่งไม่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามกฎหมายลงสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งต่าง ๆ จึงขอให้เพิกถอนชื่อผู้สมัครพรรคพัฒนาชาติไทย ประกอบกับการแถลงข่าวว่าคณะทำงานของเลขานุการพรรคประชาธิปัตย์ ได้ตรวจพบการกระทำและหลักฐานที่ระบุชัดถึงกระบวนการทุจริตในการสมัครรับเลือกตั้ง โดยมีผู้บริหารระดับสูงของพรรคไทยรักไทยเป็นผู้บงการสั่งการ กำกับ ช่มชู้ และจ่ายเงินว่าจ้างพรรคเล็กพรรคน้อยไปจัดเตรียมหาผู้สมัครลงรับเลือกตั้งในทุกภาคที่เกรงว่าพรรคไทยรักไทยจะได้คะแนนเสียงไม่ถึงร้อยละสิบของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้ง และใช้เงินรวมทั้งอิทธิพลช่มชู้เจ้าหน้าที่องค์กรอิสระไปแก้ไขข้อมูลในคอมพิวเตอร์ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

๓.๒ เมื่อได้รับเรื่องร้องเรียนดังกล่าว คณะกรรมการการเลือกตั้งก็นำเข้าที่ประชุม คณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อพิจารณาในทันที และมีคำสั่งแต่งตั้งคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงขึ้นคณะหนึ่ง ซึ่งคณะอนุกรรมการ ฯ ได้ดำเนินการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงและรายงานผลการสืบสวนสอบสวนต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งไปแล้ว ๑ ครั้ง เมื่อวันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๕๕ ในรายงานดังกล่าวระบุว่าได้มีการแก้ไขทะเบียนสมาชิกพรรคการเมืองในฐานะข้อมูลทะเบียนพรรคการเมืองของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อส่งผู้ซึ่งไม่มีคุณสมบัติที่จะสมัครรับเลือกตั้งตามกฎหมายลงสมัครรับเลือกตั้ง โดยมีเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งและสมาชิกพรรคพัฒนาชาติไทยเกี่ยวข้องกับการดำเนินการดังกล่าว และในส่วนของพรรคแผ่นดินไทยก็ปรากฏหลักฐานว่าได้มีการเปลี่ยนแปลงทะเบียนสมาชิกพรรคเพื่อให้ผู้ซึ่งไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้มีสิทธิรับเลือกตั้งเช่นเดียวกัน สำหรับกรณีที่ผู้ร้องเรียนกล่าวหาว่ามีการสมคบกันระหว่างผู้บริหารระดับสูงของพรรคไทยรักไทยกับพรรคพัฒนาชาติไทย และพรรคแผ่นดินไทยร่วมกันจัดหาผู้สมัครรับเลือกตั้งลงสมัครคู่กับผู้สมัครของพรรคไทยรักไทยเพื่อแก้ไขปัญหาคณิศหากมีผู้สมัครเพียงคนเดียวอาจได้คะแนนไม่ถึงร้อยละยี่สิบของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น จากผลการสืบสวนสอบสวนของคณะอนุกรรมการ ฯ ยังไม่ปรากฏพยานหลักฐานที่จะชี้ชัดได้ว่า ผู้บริหารพรรคไทยรักไทยเป็นผู้ว่าจ้างพรรคการเมืองเล็กให้ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่มีผู้สมัครของพรรคไทยรักไทยเพียงพรรคเดียวจริงหรือไม่ และในรายงานการสืบสวนสอบสวนระบุว่า จะต้องสืบสวนสอบสวนต่อไป

๓.๓ คณะกรรมการการเลือกตั้งได้พิจารณารายงานผลการสืบสวนสอบสวนดังกล่าว ในการประชุมครั้งที่ ๔๖/๒๕๕๕ เมื่อวันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๕๕ ซึ่งที่ประชุมได้มีมติให้ดำเนินคดีกับบุคคลและพรรคการเมือง ดังนี้

(๑) ดำเนินคดีอาญาและตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยกับ นายอมรวิทย์ ฯ เจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งรับสารภาพว่าเป็นผู้แก้ไขทะเบียนสมาชิกพรรคการเมือง รวมทั้งให้ส่งเรื่องให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติดำเนินการตามอำนาจหน้าที่

(๒) กรณีพรรคพัฒนาชาติไทยและพรรคแผ่นดินไทย ให้ส่งเรื่องให้สำนักกิจการพรรคการเมืองและการออกเสียงประชามติดำเนินการเพื่อเสนอยุบพรรคการเมืองสำหรับหัวหน้าพรรคและสมาชิกพรรคที่ปรากฏหลักฐานว่าเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ให้แจ้งความร้องทุกข์เพื่อดำเนินคดีทุกคน

(๓) สำหรับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารระดับสูงของพรรคไทยรักไทย กรณีว่าจ้างพรรคการเมืองเล็กให้ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งลงแข่งขันกับผู้สมัครของพรรคไทยรักไทย เพื่อป้องกันมิให้เกิดกรณีมีผู้สมัครรับเลือกตั้งเพียงคนเดียวซึ่งจะต้องได้รับคะแนนร้อยละยี่สิบนั้น คณะกรรมการการเลือกตั้งได้พิจารณาจากรายงานการสอบสวนแล้ว ยังไม่ปรากฏว่ามีพยานหลักฐาน เชื่อมโยงเพียงพอที่จะชี้ชัดได้ว่า ผู้บริหารระดับสูงของพรรคไทยรักไทยเป็นผู้ว่าจ้างพรรคการเมืองเล็ก ให้ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งตามที่กล่าวอ้าง แต่กลับปรากฏจากคำให้การของหัวหน้าพรรคพัฒนาชาติไทยว่า กรณีการจ้างสมาชิกพรรคการเมืองเล็กให้ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นการว่าจ้างโดยผู้บริหารของพรรคประชาธิปไตย ดังนั้น ข้อเท็จจริงจึงไม่อาจจะรับฟังเป็นที่ยุติที่จะวินิจฉัยว่ามีการว่าจ้างให้พรรคการเมืองเล็กส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งจริงหรือไม่ คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงมีมติให้คณะอนุกรรมการฯ ดำเนินการสืบสวนสอบสวนเพิ่มเติม

ข้อ ๔ กรณีกล่าวหาว่า ในการดำเนินการเกี่ยวกับการเลือกตั้งในครั้งนี้คณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้มีมติ สั่งการ ออกประกาศ และออกคำสั่ง ในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับการเลือกตั้ง การสืบสวนสอบสวน เพื่อวินิจฉัยปัญหาได้แย้งเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ตลอดจนการพิจารณาประกาศและรับรองผลการเลือกตั้ง ไปโดยไม่มีการประชุมปรึกษาหารือ หรือมิได้มีการปรึกษาหารือกัน โดยกรรมการครบถ้วนตามจำนวน ที่มีอยู่ อีกทั้งในการพิจารณาประกาศรับรองผลเลือกตั้งก็ได้ดำเนินการโดยคณะกรรมการการเลือกตั้ง ทั้งหมดโดยมติเอกฉันท์ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๐ ประกอบมาตรา ๑๔๕ (๖) ของรัฐธรรมนูญนั้น คณะกรรมการการเลือกตั้ง ขอชี้แจงว่า

๔.๑ กรณีคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ใช้หนังสือแจ้งเวียนขอมติคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อออกประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งเพิ่มเติม จำนวน ๑๓๓ เขตเลือกตั้งนั้น เป็นกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเคยปรึกษาหารือในเบื้องต้น เป็นหลักการไว้ว่า กรณีเขตเลือกตั้งใดที่ผู้สมัครได้รับเลือกตั้งโดยไม่มีเรื่องร้องเรียนว่ามีการกระทำผิดก่อน วันเลือกตั้งจนถึงวันเลือกตั้งและยังไม่ปรากฏหลักฐานว่าการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นมีได้เป็นไปโดยสุจริต และเที่ยงธรรม ก็ให้รวบรวมเสนอคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อประกาศรับรองผลการเลือกตั้งได้ตามที่เคยหารือไว้ แต่เนื่องจากกรรมการการเลือกตั้งบางคนติดภารกิจสำคัญจึงทำให้การประชุมของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ต้องมีกรรมการการเลือกตั้งมาประชุมไม่น้อยกว่าสี่ในห้าของจำนวนกรรมการ

การเลือกตั้งทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๘ ไม่สามารถที่จะดำเนินการได้ในขณะนั้นคณะกรรมการการเลือกตั้งจึงได้ใช้วิธีเวียนขอมติ โดยมอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจัดทำหนังสือแจ้งเวียนขอมติในเรื่องดังกล่าวและจัดส่งหนังสือทางโทรสารให้กับกรรมการการเลือกตั้งผู้นั้น รวมทั้งโทรศัพท์เพื่อขอทราบผลการพิจารณาความเห็นดังกล่าว ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวหากกรรมการการเลือกตั้งมีมติเห็นชอบโดยเสียงข้างมากหรือมีมติโดยคะแนนเสียงเป็นเอกฉันท์แล้วแต่กรณี สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจึงจะจัดทำเป็นมติของคณะกรรมการการเลือกตั้งในเรื่องดังกล่าวเพื่อแจ้งให้ส่วนงานที่เกี่ยวข้องรับไปปฏิบัติ

๔.๒ ในการประชุมของคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่มีกฎหมาย ระเบียบหรือข้อบังคับการประชุมใดกำหนดว่า ในการประชุมของคณะกรรมการการเลือกตั้งจะต้องกระทำโดยการเข้าร่วมประชุม ณ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเท่านั้น การประชุมทางโทรศัพท์หรือวิดีโอคอนเฟอร์เรนซ์ก็สามารถกระทำได้ภายใต้เทคโนโลยีปัจจุบัน ดังนั้น กรณีสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการแจ้งเวียนขอมติของคณะกรรมการการเลือกตั้ง จึงไม่เป็นการขัดต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๘ และมาตรา ๑๐ (๗)

ประเด็นตามคำร้องที่ต้องพิจารณาวินิจฉัย มีดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง คณะกรรมการการเลือกตั้งให้ความเห็นในเรื่องการกำหนดระยะเวลาสำหรับการเตรียมการจัดการเลือกตั้ง อันนำไปสู่การประกาศกำหนดวันเลือกตั้งในพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎรโดยไม่เหมาะสมและไม่เที่ยงธรรม ขัดกับหลักการเรื่องความเป็นกลางในทางการเมืองของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๓๖ และขัดกับหลักการเรื่องการควบคุมและดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ หรือไม่

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒ บัญญัติว่า “ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข”

มาตรา ๓ บัญญัติว่า “อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้”

มาตรา ๑๑๕ บัญญัติว่า “เมื่ออายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง พระมหากษัตริย์จะได้ทรงตราพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไป ซึ่งต้องกำหนด

วันเลือกตั้งภายในสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง และวันเลือกตั้งนั้นต้องกำหนดเป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร”

มาตรา ๑๑๖ บัญญัติว่า “พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะยุบสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่

การยุบสภาผู้แทนราษฎรให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา ซึ่งต้องกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไปภายในหกสิบวัน และวันเลือกตั้งนั้นต้องกำหนดเป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

การยุบสภาผู้แทนราษฎรจะกระทำได้เพียงครั้งเดียวในเหตุการณ์เดียวกัน”

มาตรา ๑๔๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น รวมทั้งการออกเสียงประชามติ ให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม”

พิจารณาแล้วเห็นว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมและดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในครั้งนี้ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการให้ความเห็นต่อรัฐบาล ในการกำหนดวันเลือกตั้งตามพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๕ ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมมีประเด็นที่ต้องพิจารณา วินิจฉัยว่า พระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๕ ลงวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ ซึ่งนายกรัฐมนตรีได้ขอความเห็นของคณะกรรมการการเลือกตั้งก่อนนำความขึ้นกราบบังคมทูลเสนอต่อ พระมหากษัตริย์ในส่วนของการกำหนดวันเลือกตั้ง มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ หรือไม่

พระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๕ ประกอบด้วยบทบัญญัติที่เป็นสาระสำคัญ สองส่วน คือ

ส่วนที่หนึ่ง มาตรา ๓ บัญญัติให้ยุบสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่

ส่วนที่สอง มาตรา ๔ กำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป ในวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๕

ในส่วนที่หนึ่งที่ทำให้ยุบสภาผู้แทนราษฎรนั้น การปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา การยุบสภาถือเป็น “การกระทำของรัฐบาล” ซึ่งเป็นดุลพินิจของฝ่ายบริหาร ศาลจะไม่เข้าไปควบคุม ตรวจสอบในส่วนที่เป็นดุลพินิจทางการเมืองอันเป็นความสัมพันธ์ในการถ่วงดุลอำนาจกันระหว่างรัฐสภา กับฝ่ายบริหาร

สำหรับบทบัญญัติในส่วนที่สอง ซึ่งเป็นเรื่องของการกำหนดวันเลือกตั้งนั้น เป็นการกำหนด โดยรัฐบาลโดยการหารือกับคณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งเป็นองค์กรที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการการเลือกตั้ง หากมีปัญหาเกิดขึ้นจากการใช้อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งก็จะอยู่ ภายใต้การตรวจสอบขององค์กรฝ่ายตุลาการ ซึ่งในกรณีนี้ได้แก่ ศาลรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒ บัญญัติให้ประเทศไทยปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ ประกอบมาตรา ๑๑๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะยุบสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้มีการเลือกตั้งสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรใหม่โดยใช้อำนาจผ่านทางฝ่ายบริหารหรือคณะรัฐมนตรี และตามประเพณีปฏิบัติ ทางรัฐธรรมนูญในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทย อำนาจนี้ขึ้นอยู่กับนายกรัฐมนตรีเพียงผู้เดียว ที่เป็นผู้ถวายคำแนะนำต่อพระมหากษัตริย์ในการทรงไว้ซึ่งอำนาจอธิปไตยเพื่อยุบสภาผู้แทนราษฎร โดยการตราเป็นพระราชกฤษฎีกา ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง อย่างไรก็ตาม ในการตรา พระราชกฤษฎีกาเพื่อยุบสภาผู้แทนราษฎร รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ได้บัญญัติไว้ด้วยว่า ต้องกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการทั่วไปภายในหกสิบวันและวันเลือกตั้งนั้น ต้องกำหนดเป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร ซึ่งการกำหนดวันเลือกตั้งเป็นดุลพินิจของนายกรัฐมนตรี โดยได้ขอความเห็นจากคณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคหนึ่ง ต้องให้คำแนะนำในทางที่จะบรรลุล่วงวัตถุประสงค์ในการดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม แม้รัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการ เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ไม่ได้กำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำไว้ว่าต้องกำหนดวันเลือกตั้ง ภายหลังการยุบสภาไม่น้อยกว่ากี่วันและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรและวุฒิสภาได้กำหนดขึ้นตอนและระยะเวลาในการดำเนินการจัดการเลือกตั้งไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้คณะกรรมการการเลือกตั้งและพรรคการเมืองรวมถึงผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องดำเนินการตามขั้นตอน ที่กฎหมายกำหนดไว้การที่รัฐธรรมนูญไม่ได้กำหนดระยะเวลาขั้นต่ำไว้แม้มีประโยชน์อยู่บ้างในกรณี

ที่ประเทศมีความจำเป็นต้องมีสภาผู้แทนราษฎรโดยเร็ว อีกทั้งการหาเสียงหรือสร้างความนิยมของพรรคการเมือง ถือได้ว่าเป็นภารกิจประการหนึ่งของพรรคการเมืองที่จะต้องกระทำอยู่โดยตลอดระยะเวลาอย่างสม่ำเสมอทั้งก่อนและหลังการเลือกตั้งก็ตาม

อย่างไรก็ดี การกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปในกรณีที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงนั้น รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๕ บัญญัติให้กำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไปภายในสี่สิบห้าวันนับแต่วันยุบสภา การที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๕ กำหนดระยะเวลาการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดวันเลือกตั้งไว้ภายใน ๔๕ วัน ปรากฏตามรายงานการประชุมคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญของสมาชิกรัฐสภาว่า เพราะเป็นกรณีที่พรรคการเมืองทราบล่วงหน้าอยู่แล้ว แต่การกำหนดวันเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง อันเนื่องมาจากการยุบสภา ถือว่าไม่มีผู้ใดหรือพรรคการเมืองใดได้ทราบล่วงหน้าจึงต้องกำหนดเวลาให้มากกว่ากรณีที่สภาผู้แทนราษฎรอยู่จนครบวาระ กล่าวคือ ควรจะต้องมากกว่า ๔๕ วัน เนื่องจากการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญปัจจุบันมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งแบบแบ่งเขตและแบบบัญชีรายชื่อ การพิจารณาของสภาร่างรัฐธรรมนูญเป็นไปเพื่อให้การจัดการเลือกตั้งมีระยะเวลาที่เหมาะสมสำหรับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายใช้ในการเตรียมการเลือกตั้งโดยเฉพาะการให้เวลาอย่างเพียงพอต่อการดำเนินการของพรรคการเมืองตามสมควร ซึ่งเงื่อนไขเวลาดังกล่าวเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้การจัดการเลือกตั้งมีความสุจริตและเที่ยงธรรม จึงต้องกำหนดเวลาให้แก่พรรคการเมืองและประชาชนอย่างเหมาะสมและเพียงพอ การที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ให้ความเห็นต่อรัฐบาลว่าสามารถจัดการเลือกตั้งได้ภายในระยะเวลา ๓๑ วัน นับแต่วันยุบสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งนายกรัฐมนตรีได้นำความขึ้นกราบบังคมทูลเสนอให้มีการตราพระราชกฤษฎีกาเพื่อเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการทั่วไปในวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๕ และปรากฏว่า พรรคการเมืองใหญ่หลายพรรคไม่ส่งสมาชิกลงสมัครรับเลือกตั้ง ทำให้ประชาชนไม่มีทางเลือกอย่างพอเพียงอันสะท้อนให้เห็นได้จากการที่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๕ และวันเลือกตั้งครั้งต่อๆ มา ได้ลงคะแนนเสียงในช่องไม่มีความประสงค์จะเลือกพรรคการเมืองใดหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดสูงมาก อีกทั้งผลของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งบางเขต พบว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้คะแนนเสียงน้อยกว่าคะแนนเสียงที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนเสียงในช่องไม่ประสงค์เลือกพรรคการเมืองใดหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใด ซึ่งสะท้อนได้ว่า

ผู้ได้รับเลือกตั้งดังกล่าวไม่ใช่ผู้แทนของประชาชนอย่างแท้จริง อันเป็นความผิดปกติในการเลือกตั้งตามระบอบการปกครองที่เป็นประชาธิปไตย เมื่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีหลักการว่าประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจการปกครองประเทศผ่านทางสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งสังกัดพรรคการเมืองต่าง ๆ และพรรคการเมืองทุกพรรคที่จัดตั้งขึ้นย่อมมีเป้าหมายและความรับผิดชอบในการส่งสมาชิกเข้ารับการเลือกตั้ง เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสอย่างเต็มที่ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีหลายพรรคการเมืองเสนอตัวเข้าไปเป็นตัวแทนของตนในการปกครองประเทศ แต่เนื่องจากการเลือกตั้งทั่วไปที่เกิดขึ้นจากการยุบสภาผู้แทนราษฎรในครั้งนี้ มีสาเหตุจากปัญหาทางการเมืองและเหตุการณ์ตึงเครียดทางการเมืองในประเทศทำให้มีการต่อรองทางการเมือง และเป็นสาเหตุให้พรรคการเมืองพรรคใหญ่หลายพรรคตัดสินใจไม่ส่งสมาชิกลงสมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งทั่วไปในครั้งนี้ ดังนั้นแม้การกำหนดวันเลือกตั้งกรณีที่มีการยุบสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง จะไม่ได้กำหนดระยะเวลาขั้นต่ำในการกำหนดวันเลือกตั้งไว้แต่การกำหนดวันเลือกตั้งเป็นวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๕ ก็เป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งที่มีส่วนทำให้การเลือกตั้งไม่สมบูรณ์และไม่เป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อให้ได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ถูกต้องตามครรลองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา และทำให้วิกฤตการณ์ทางการเมืองของประเทศขยายตัวและยากแก่การแก้ไขให้ยุติลงได้

จากข้อเท็จจริงดังกล่าว การกำหนดวันเลือกตั้งจะต้องมีระยะเวลาที่เพียงพอและเหมาะสมสำหรับพรรคการเมืองทั้งหลายในการดำเนินการเพื่อส่งสมาชิกลงสมัครรับเลือกตั้ง ทั้งด้านการหาเสียงการแนะนำตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือการชี้แจงนโยบายของพรรคให้ประชาชนได้รับทราบอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะพรรคการเมืองที่มีได้เป็นพรรครัฐบาลและพรรคการเมืองขนาดเล็กทั้งหลาย เพื่อที่ประชาชนจะได้มีข้อมูลในการตัดสินใจอย่างเพียงพอ จึงจะถือได้ว่าเป็นการเลือกตั้งที่มีคุณภาพตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ในมาตรา ๒ ดังนั้น คณะกรรมการการเลือกตั้งมีความรับผิดชอบที่จะต้องให้คำแนะนำแก่นายกรัฐมนตรีในการกำหนดระยะเวลาสำหรับการเลือกตั้งให้เหมาะสมสอดคล้องต่อสถานการณ์บ้านเมืองและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคหนึ่ง ส่วนนายกรัฐมนตรีก็น่าจะพิจารณากำหนดเวลาสำหรับการเลือกตั้งทั่วไปในกรณียุบสภาผู้แทนราษฎรให้มีเวลามากกว่า ๔๕ วันขึ้นไป ซึ่งเป็นระยะเวลาที่กำหนดไว้สำหรับการเลือกตั้งเมื่ออายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงเพราะการกำหนดวันเลือกตั้ง

ในกรณีที่มีการยุบสภาผู้แทนราษฎรต้องคำนึงถึงเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ประกอบมาตรา ๑๑๕ เพื่อจะได้ไม่เกิดวิกฤติการณ์ทางการเมืองในลักษณะนี้ ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงเห็นว่า พระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๔ ที่กำหนดวันเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปในวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๕ ส่งผลให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อเข้าไปทำหน้าที่ในการปกครองประเทศแทนปวงชนชาวไทย เป็นการเลือกตั้งที่ไม่เป็นธรรมและไม่เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง จึงมีปัญหาคความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เพราะขัดหรือแย้งต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒ มาตรา ๓ และมาตรา ๑๔๔ วรรคหนึ่ง เป็นอันใช้บังคับไม่ได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖

ประเด็นที่สอง การจัดหาเลือกตั้งที่ผู้เลือกตั้งหันหน้าเข้าคูหาลงคะแนนและหันหลังให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งและประชาชนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งกับบุคคลภายนอกที่มาสังเกตการณ์การเลือกตั้งหน้าหน่วย เป็นการละเมิดหลักการเรื่องการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งซึ่งต้องดำเนินการโดยใช้วิธีการออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๔ วรรคสาม หรือไม่

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

มาตรา ๑๐๔ วรรคสาม บัญญัติว่า “การเลือกตั้ง ให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ”

มาตรา ๑๓๖ บัญญัติว่า “คณะกรรมการการเลือกตั้ง ประกอบด้วยประธานกรรมการคนหนึ่ง และกรรมการอื่นอีกสี่คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้ซึ่งมีความเป็นกลางทางการเมืองและมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์

ให้ประธานวุฒิสภาลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการตามวรรคหนึ่ง”

มาตรา ๑๔๔ บัญญัติว่า “คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น รวมทั้งการออกเสียงประชามติ ให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

ประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ และกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น และเป็นนายทะเบียนพรรคการเมือง”

มาตรา ๑๔๕ บัญญัติว่า “คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) ออกประกาศกำหนดการทั้งหลายอันจำเป็นแก่การปฏิบัติตามกฎหมายตามมาตรา ๑๔๔ วรรคสอง

(๒) มีคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ปฏิบัติการทั้งหลายอันจำเป็นตามกฎหมายตามมาตรา ๑๔๔ วรรคสอง

(๓) สืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้น ตามกฎหมายตามมาตรา ๑๔๔ วรรคสอง

(๔) สั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือออกเสียงประชามติใหม่ในหน่วยเลือกตั้งใดหน่วยเลือกตั้งหนึ่งหรือทุกหน่วยเลือกตั้ง เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งหรือการออกเสียงประชามติในหน่วยเลือกตั้งนั้น ๆ มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

(๕) ประกาศผลการเลือกตั้งและการออกเสียงประชามติ

(๖) ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในการปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้ศาล พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการเพื่อประโยชน์แห่งการปฏิบัติหน้าที่ การสืบสวน สอบสวน หรือวินิจฉัยชี้ขาด

คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจแต่งตั้งบุคคล คณะบุคคล หรือผู้แทนองค์การเอกชน เพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่มอบหมาย”

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๑

มาตรา ๔ บัญญัติว่า “ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

ฯลฯ

“ที่เลือกตั้ง” หมายความว่า สถานที่ที่กำหนดให้ทำการลงคะแนนเลือกตั้งและให้หมายความรวมถึงบริเวณที่กำหนดขึ้นโดยรอบที่เลือกตั้ง”

มาตรา ๕ บัญญัติว่า “ให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งรักษาการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

ข้อกำหนดคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยแนวทางปฏิบัติในการกำหนดหน่วยเลือกตั้งและที่เลือกตั้ง

“ข้อ ๒ ในข้อกำหนดนี้

“หน่วยเลือกตั้ง” หมายความว่า ท้องถิ่นที่กำหนดให้ทำการลงคะแนนเลือกตั้ง

“ที่เลือกตั้ง” หมายความว่า สถานที่ที่กำหนดให้ทำการลงคะแนนเลือกตั้งและให้หมายความรวมถึงบริเวณที่กำหนดขึ้นโดยรอบที่เลือกตั้ง

ฯลฯ”

ข้อ ๓ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งประกาศกำหนดที่เลือกตั้งของแต่ละหน่วยเลือกตั้งตามแบบ ส.ส. ๒ ก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่ายี่สิบวัน ที่เลือกตั้งต้องเป็นสถานที่ซึ่งประชาชนเข้าออกได้ง่ายมีความเหมาะสมและมีขนาดพอสมควรที่จะทำการเลือกตั้งได้สะดวกและควรตั้งอยู่ในย่านกลางของหน่วยเลือกตั้ง เพื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปใช้สิทธิเลือกตั้งและตรวจบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ง่าย

ฯลฯ

ข้อ ๘ คูหาลงคะแนนสำหรับที่เลือกตั้งหนึ่งให้มีจำนวนสามคูหาเป็นอย่างน้อย”

ในเบื้องต้นพิจารณาแล้วเห็นว่า การที่คณะกรรมการการเลือกตั้งชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า มติที่ให้ปรับปรุงแผนผังที่เลือกตั้งโดยการจัดเรียงคูหาเลือกตั้งให้ผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งหันหน้าไปทางผนังกันที่เลือกตั้ง ไม่อาจพิจารณาได้ว่ามีลักษณะเป็นการออก “กฎ” เนื่องจากการจัดคูหาเลือกตั้งดังกล่าวเป็นการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยเฉพาะในการบริหารจัดการเลือกตั้งในฐานะที่เป็นผู้ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๓๖ บัญญัติให้มีคณะกรรมการการเลือกตั้ง ประกอบกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้มีอำนาจหน้าที่ควบคุมและดำเนินการจัดการเลือกตั้ง หรือจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น รวมทั้งการออกเสียงประชามติให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และมาตรา ๑๔๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้

คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจในการสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาด ประกาศผลการเลือกตั้ง ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ ตลอดจนออกประกาศกำหนดการทั้งหลาย อันจำเป็นแก่การปฏิบัติตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ และกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ดังนั้น อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งจึงแบ่งได้เป็น ๓ ประการ คือ ประการที่หนึ่ง อำนาจในการออกกฎเกณฑ์ที่มีผลบังคับได้เป็นการทั่วไป ประการที่สอง อำนาจในเชิงบริหารทั่วไป และประการที่สาม อำนาจในการสั่งการหรือวินิจฉัยที่มีผลกระทบต่อสิทธิของบุคคล อย่างไรก็ตามการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งย่อมจะต้องไม่ขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ และกฎหมาย

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๔ วรรคสาม บัญญัติให้การเลือกตั้งให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนน ทั้งโดยตรงและลับ โดยที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ บัญญัติไว้ว่า “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้” การที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้อาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคหนึ่ง มีมติคณะกรรมการการเลือกตั้งในการประชุมครั้งที่ ๒๘/๒๕๕๕ เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๕ กำหนดให้เปลี่ยนแปลงจัดคุหาเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยให้ผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งหันหน้าไปทางผนังกันที่เลือกตั้ง และหันหลังให้โต๊ะที่กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งทำหน้าที่อยู่ ซึ่งมติดังกล่าวนำมาใช้บังคับกับการดำเนินการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๕ โดยไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติใดของกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง รวมถึงข้อกำหนดของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้บัญญัติหรือกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดคุหาเลือกตั้งในลักษณะดังกล่าวไว้ กรณีจึงเป็นการอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ ของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการออกกฎเกณฑ์ที่มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปโดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดหรือบุคคลใดเป็นการเฉพาะ “มติ” ของคณะกรรมการการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๕ ที่กำหนดให้จัดคุหาลงคะแนนในลักษณะที่ดำเนินการในวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๕ ถือได้ว่ามีลักษณะเป็น “กฎ” ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของมติคณะกรรมการการเลือกตั้งดังกล่าวได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๘

ข้อเท็จจริงในคดีนี้ปรากฏตามรายงานการประชุมของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ครั้งที่ ๑๕/๒๕๕๘ วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๕๘ ว่า สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งด้านกิจการบริหารงานเลือกตั้งได้เสนอให้คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาแก้ไขปรับปรุงแผนผังที่เลือกตั้งในระดับท้องถิ่น เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง ซึ่งจะสับสนเกี่ยวกับผู้สมัครเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นและเป็นสาเหตุทำให้เกิดบัตรเสียจำนวนมาก เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวในการดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นในวันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๕๘ จึงเห็นควรดำเนินการปรับแผนผังที่เลือกตั้ง โดยการจัดเรียงคูหาเลือกตั้งให้ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งหันหน้าไปทางผนังกั้นที่เลือกตั้งเดิมหันหลังให้และปิดประกาศรายชื่อผู้สมัครสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นไว้ที่ผนังหรือวัสดุอย่างอื่นที่ใช้กับที่เลือกตั้ง เพื่อให้ผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งสามารถตรวจสอบหมายเลขประจำตัวของผู้สมัครสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นได้อย่างถูกต้อง ซึ่งที่ประชุมคณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาแล้วมีมติเห็นชอบให้ดำเนินการปรับแผนผังที่เลือกตั้งตามที่ด้านกิจการบริหารงานเลือกตั้งเสนอ แต่เห็นควรจัดให้คูหาเลือกตั้งติดกับฝาผนังหรือวัสดุอื่นของหน่วยเลือกตั้งและเห็นควรให้เพิ่มการอำนวยความสะดวกในการตรวจสอบบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง (ส.ถ./ผ.ถ.๕) เช่น จัดให้มีเจ้าหน้าที่เพื่ออำนวยความสะดวกเพิ่มเติมจัดแบ่งบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นสองชุด เป็นต้น รวมทั้งเห็นควรกำหนดให้บัตรเลือกตั้งที่มีการทำเครื่องหมายกากบาทด้วยปากกาให้ถือว่าเป็นบัตรเสีย เนื่องจากคณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีมติให้ใช้ตราขี้ผึ้งเครื่องหมายกากบาทในการลงคะแนนลงในบัตรเลือกตั้งแทนการใช้ปากกา และได้มีหนังสือแจ้งเวียนให้ทุกจังหวัดทราบและถือปฏิบัติแล้ว โดยให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งด้านกิจการบริหารงานเลือกตั้งพิจารณาเสนอแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง ลักษณะบัตรเสียในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๕๖ ลงวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๕๖ ต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อพิจารณาต่อไป

ต่อมาสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ด้านกิจการบริหารงานเลือกตั้งได้เสนอให้คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาแก้ไขปรับปรุงการจัดเรียงคูหาลงคะแนนเลือกตั้งเพื่ออำนวยความสะดวกในการลงคะแนนแก่ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งสำหรับการจัดการเลือกตั้งทุกประเภทที่อยู่ในความรับผิดชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ดังนี้

๑) จัดเรียงคูหาลงคะแนนให้ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งหันหน้าไปทางผนังหรือฉากกั้นที่เลือกตั้งซึ่งเดิมหันหลังให้ เพื่อให้ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งเดินเข้าคูหาได้สะดวก

๒) ปิดประกาศรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งเพิ่มเติมไว้ที่ผนังหรือฉากกั้นที่เลือกตั้ง จำนวน ๑ ชุด โดยให้ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งสามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน

ที่ประชุมคณะกรรมการการเลือกตั้ง มีมติเห็นชอบตามที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ด้านกิจการบริหารงานเลือกตั้งเสนอ โดยให้ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป รายละเอียดปรากฏตามรายงานการประชุมคณะกรรมการการเลือกตั้ง ครั้งที่ ๒๘/๒๕๕๕ วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๕

ตามข้อเท็จจริงดังกล่าวเห็นได้ว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งมีวัตถุประสงค์ที่เป็นลายลักษณ์อักษร ในการแก้ไขปรับปรุงการจัดเรียงคูหาลงคะแนนให้ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งหันหน้าไปทางผนังหรือฉากกั้นที่เลือกตั้งซึ่งเดิมหันหลังให้ เพื่อให้ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งเดินเข้าคูหาได้สะดวกโดยไม่ปรากฏเหตุผลว่า เพื่อช่วยป้องกันการทุจริตในการลงคะแนนเลือกตั้ง เนื่องจากกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งสามารถสังเกตพฤติกรรมของผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งขณะที่ใช้สิทธิลงคะแนนได้แต่เหตุผลดังกล่าวเริ่มปรากฏอยู่ในรายงานการประชุมคณะกรรมการการเลือกตั้ง ครั้งที่ ๓๕/๒๕๕๕ วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๕ เนื่องจากมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์ทางสื่อมวลชนว่า ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปเมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๕ คณะกรรมการการเลือกตั้งได้จัดคูหาลงคะแนนให้ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งหันหน้าไปทางผนังหรือฉากกั้นที่เลือกตั้ง ซึ่งเดิมเป็นการหันหลังให้ ทำให้บุคคลผู้ซึ่งอยู่นอกหน่วยเลือกตั้งสามารถมองเห็นได้ว่า ผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งคนดังกล่าวลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครหมายเลขใด ซึ่งไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๔ ที่บัญญัติให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ และในการประชุมเมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๕๕ คณะกรรมการการเลือกตั้งได้พิจารณา เรื่องการจัดคูหาลงคะแนนเลือกตั้งตามที่ได้มีมติในการประชุมครั้งที่ ๓๕/๒๕๕๕ เมื่อวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๕ โดยมอบหมายให้รองเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง ด้านกิจการบริหารงานเลือกตั้ง ไปประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นในเรื่องการจัดคูหาลงคะแนนเลือกตั้งจากผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการฝ่าย และเจ้าหน้าที่ผู้ที่เกี่ยวข้องของด้านกิจการบริหารงานเลือกตั้ง ด้านกิจการอื่น ๆ สำนักกฎหมายและคดี คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ซึ่งอาจใช้วิธีการส่วนตัวอย่าง รวมทั้งรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและสื่อมวลชนด้วย ซึ่งปรากฏตามรายงานการประชุมคณะกรรมการการเลือกตั้ง ครั้งที่ ๔๐/๒๕๕๕ วันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๕๕ ว่า ในการจัดคูหาลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแบบให้ผู้มาใช้สิทธิหันหน้าไปทางผนังหรือฉากกั้น สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง มีเหตุผลดังนี้

๑) เป็นการจัดให้มีการลงคะแนนโดยตรงและลับ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๔ และเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน โดยผู้มาใช้สิทธิสามารถเห็นรูปผู้สมัคร และหมายเลขที่ติดอยู่ที่ผนังหรือฉากกั้นได้เด่นชัด เพื่อประกอบการพิจารณาว่าจะเลือกผู้สมัครใด (โดยเฉพาะผู้สูงอายุ)

๒) เจ้าหน้าที่สามารถจะสอดส่องดูแล หากมีการกระทำการทุจริตการเลือกตั้งไม่ว่าจะเป็นการถ่ายรูป การนำบัตรเลือกตั้ง หรือเอกสารปลอมมาใส่ในหีบบัตรเลือกตั้ง

๓) คณะกรรมการการเลือกตั้งได้เคยจัดรูปแบบคูหาเลือกตั้งทำนองนี้กับการเลือกตั้งท้องถิ่นทุกประเภทมาก่อนแล้ว ตั้งแต่การเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลเมื่อเดือนกรกฎาคม ๒๕๔๘ และในต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย ฯลฯ ก็ใช้การจัดรูปแบบคูหาเลือกตั้งลักษณะนี้เช่นกัน

๔) การที่มีผู้กล่าวอ้างว่า สามารถมองเห็นว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครใด น่าจะเป็นการคาดเดามากกว่า ยกเว้นเป็นกรณีที่มีผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีเจตนาที่จะให้ไม่เป็นความลับซึ่งอาจจะใช้กล้องซูมหรือต้องการให้ห้วคะแนนได้เห็นการใช้สิทธิลงคะแนน ซึ่งประเด็นนี้คณะกรรมการการเลือกตั้งก็ไม่สามารถไปห้ามได้

๕) การจัดคูหาให้แก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหันหน้าเข้าผนังก็เพื่อป้องกันมิให้ห้วคะแนนสามารถชี้หน้าหรือข่มขู่ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนให้กับผู้สมัครคนใดได้

ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ด้านกิจการบริหารงานเลือกตั้ง พิจารณาแล้วเห็นว่ารูปแบบการจัดวางคูหาลงคะแนนเลือกตั้งแบบเดิมซึ่งผู้ใช้สิทธิหันหลังให้ผนังหรือฉากกั้นเป็นรูปแบบที่ประชาชนเคยชิน เนื่องจากได้ใช้มาเป็นเวลาประมาณ ๒๐ ปี และเป็นการเลือกตั้งทั่วไปประมาณ ๑๐ ครั้ง การปรับเปลี่ยนเป็นแบบใหม่ทำให้เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์คัดค้านเป็นจำนวนมาก ซึ่งการสอบถามความเห็นจากหลายฝ่ายมีความเห็นให้กลับไปใช้แบบเดิม (ผู้ใช้สิทธิหันหลังให้ผนังหรือฉากกั้น) นอกจากนี้จากข้อมูลของต่างประเทศมีการจัดวางคูหาโดยยึดหลักการลงคะแนนโดยลับ โดยการใช้ม่านกั้นหรือการหันหลังให้ผนังทึบ ส่วนการจัดในลักษณะหันหน้าไปทางผนังหรือฉากกั้นบางแห่งจัดวางคูหาห่างกันมาก หรือบางแห่งอาจจัดวางคูหาชิดติดกัน ซึ่งในต่างประเทศจะไม่เป็นปัญหา เนื่องจากประชาชนเคารพในสิทธิส่วนบุคคล แต่สำหรับในประเทศไทย เมื่อพิจารณากระแสเรียกร้องทางสังคมในปัจจุบันซึ่งมีความหวาดระแวงในเรื่องการกระทำทุจริตการเลือกตั้งเป็นอย่างมาก การจัดวางคูหาแบบปัจจุบัน (วันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๕) จะถูกคัดค้านอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น เพื่อเป็นการแสดงออกถึงการยอมรับในความคิดเห็นของฝ่ายต่าง ๆ จึงเห็นควรให้การจัดวางคูหาลงคะแนนเลือกตั้งกลับไปใช้แบบเดิม

เมื่อที่ประชุมคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับทราบความคิดเห็นของบุคคลต่าง ๆ รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับการจัดคูหาลงคะแนนเลือกตั้งและความเห็นของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งข้างต้นแล้ว ได้บันทึกความเห็นไว้ว่า การจัดเรียงคูหาลงคะแนนเลือกตั้งที่เป็นรูปแบบใหม่โดยหันหน้าเข้าหาผนังหรือฉากกั้น คณะกรรมการการเลือกตั้งได้คำนึงถึงหลักการของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๔ ในเรื่องการลงคะแนนโดยวิธีตรงและลับ และเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง กรณีที่กล่าวหาว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งจัดเรียงคูหาเลือกตั้งแบบใหม่ แล้วทำให้การกาเครื่องหมายในบัตรเลือกตั้งไม่ได้เป็นความลับ และทำให้ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งเกิดความเกรงกลัวว่าบุคคลอื่นที่อยู่ภายนอกที่เลือกตั้งจะทราบว่าจะลงคะแนนให้ผู้ใดนั้น เป็นกรณีที่เกิดขึ้นเฉพาะกรณีที่มีผู้ใช้เครื่องมือสำหรับถ่ายภาพเคลื่อนไหว เช่น ซีดี วีดีโอ หรือกล้องถ่ายภาพนิ่งที่มีอุปกรณ์ที่สามารถดึงภาพได้ กรณีที่ผู้ลงคะแนนไม่ได้ระมัดระวังตัวขณะกาเครื่องหมายในบัตรหรือถือบัตรหรือพับบัตรเลือกตั้ง โดยการดึงภาพและถ่ายภาพตลอดได้ข้อศอกหรือส่วนอื่นของร่างกายที่บังสายตาไม่มิด ทำให้อาจมองเห็นได้แต่เป็นเฉพาะกรณีเท่านั้น หากเป็นกรณีทั่วไปซึ่งบุคคลอื่นอยู่ภายนอกที่เลือกตั้งจะสังเกตเห็นได้ก็โดยยาก คณะกรรมการการเลือกตั้งได้พิจารณาแล้วเห็นว่า เพื่อมิให้เป็นโอกาสแก่ผู้ที่ไม่สุจริตในการเลือกตั้งที่จะใช้วิธีการต่าง ๆ ให้ได้มาซึ่งความลับของผู้ที่ใช้สิทธิเลือกตั้ง จึงมีมติให้เปลี่ยนการจัดเรียงคูหาลงคะแนนเลือกตั้ง จากรูปแบบที่ผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งหันหน้าเข้าหาผนังหรือฉากกั้น เป็นแบบผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งหันหลังให้ผนังหรือฉากกั้น โดยให้ถือปฏิบัติในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งจะได้ดำเนินการนับแต่วันที่มีมติในเรื่องนี้เป็นต้นไป

ข้อเท็จจริงจึงฟังได้ว่า ในการประชุมของคณะกรรมการการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๕ และวันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๕๘ คณะกรรมการการเลือกตั้ง มีมติให้แก้ไขปรับปรุงการจัดเรียงคูหาลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยให้ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งหันหน้าไปทางผนังหรือฉากกั้นที่เลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ได้พิจารณาถึงปัญหาที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๔ วรรคสาม ได้บัญญัติให้การเลือกตั้งต้องกระทำโดยตรงและลับ แต่มุ่งที่จะอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นสำคัญ แม้ว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งจะจัดคูหาเลือกตั้งแบบใหม่ด้วยเจตนาดีเพื่อช่วยป้องกันการทุจริตในการลงคะแนนเลือกตั้งก็ตาม แต่การจัดคูหาเลือกตั้งแบบใหม่ตามมติของคณะกรรมการการเลือกตั้งก็มิได้จำกัดเฉพาะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเท่านั้นที่สามารถมองเห็นการกาบัตรหรือใช้ตราขงประทับ

ลงในบัตรเลือกตั้งของผู้ใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง เพราะประชาชนที่อยู่นอกภูมิลำเนาเลือกตั้งก็สามารถมองเห็นได้เช่นเดียวกัน ประกอบกับลักษณะของการจัดทำบัตรเลือกตั้งที่เรียงลำดับหมายเลขผู้สมัครรับเลือกตั้ง และทำช่องที่ไม่ประสงค์เลือกพรรคการเมืองใดหรือผู้ใดไว้ตอนล่างด้านขวามือ รวมทั้งการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๕ มีพรรคการเมืองสมัครรับเลือกตั้งน้อยพรรค ทำให้บุคคลทั่วไปสามารถคาดเดาได้ว่าผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งลงคะแนนเสียงเลือกตั้งโดยการกากบาทหรือประทับตราขี้ผึ้งให้แก่พรรคการเมืองใด หรือผู้สมัครหมายเลขใด หรือในช่องไม่ประสงค์ลงคะแนน ต่อมาภายหลังสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้เสนอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งว่า ในประเทศไทยเมื่อพิจารณาจากกระแสเรียกร้องทางสังคมในปัจจุบันซึ่งมีความหวาดระแวงในเรื่องการกระทำทุจริตการเลือกตั้งเป็นอย่างมาก และถูกคัดค้านอย่างต่อเนื่องซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งก็ยอมรับว่ามีโอกาสที่จะมองเห็นได้หากใช้เครื่องมือดิจิทัลและได้มีมติให้กลับไปใช้การจับคูหาเลือกตั้งในลักษณะเดิมในการเลือกตั้งครั้งต่อ ๆ มา

การดำเนินการดังกล่าวของคณะกรรมการการเลือกตั้งแม้มีเจตนารมณ์เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งและเพื่อป้องกันการทุจริตในการลงคะแนนเลือกตั้งอันจะทำให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตก็ตาม แต่เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติให้การเลือกตั้งต้องใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับเพื่อให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถใช้สิทธิของตนได้โดยตรงอย่างอิสระโดยไม่มีผู้ใดรู้ว่าได้ลงคะแนนเลือกผู้สมัครคนใดหรือพรรคการเมืองใด ซึ่งจะเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองให้กับผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๕ รวมถึงการทำหน้าที่ไปเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ ไม่ให้ถูกละเมิด ซึ่งพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายของคำว่า “ลับ” ว่าหมายถึง อยู่ในที่พ้นตาหรืออยู่ในที่ซึ่งแลไม่เห็น เมื่อข้อเท็จจริงเป็นที่ประจักษ์แก่สาธารณชนว่าการใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๕ โดยการจับคูหาแบบใหม่ตามมติคณะกรรมการการเลือกตั้ง ลงวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๔๕ ทำให้บุคคลอื่นสามารถมองเห็น และอาจจะรู้หรือคาดหมายได้ว่าประชาชนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งได้ลงคะแนนให้แก่พรรคการเมืองใดหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรายใด หรือใช้สิทธิ ในช่องไม่ประสงค์จะลงคะแนนจึงเท่ากับว่ามีผลให้การใช้สิทธิเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งถูกเปิดเผยบางส่วนจึงไม่ใช่การเลือกตั้ง ที่กระทำโดยลับที่วิญญูชนทั่วไปจะยอมรับได้ ดังนั้น จึงต้องถือว่ามีมติของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ลงวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๔๕ ที่กำหนดให้มีการจับคูหาเลือกตั้งแบบใหม่ในวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๕ มีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญเพราะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๑๐๔ วรรคสาม เป็นอันใช้บังคับมิได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ และเมื่อพิจารณาประกอบกับที่ได้วินิจฉัยไว้ในประเด็นที่หนึ่งจึงส่งผลให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๕ และครั้งต่อ ๆ มาตามพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๕ มีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เพราะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒ มาตรา ๓ มาตรา ๑๔๔ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๑๐๔ วรรคสาม และต้องถือว่าไม่มีผู้ใดได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๕ ด้วยผลแห่งความไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญดังกล่าว ย่อมจะนำไปสู่การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการทั่วไปที่สมบูรณ์เป็นไปตามระบอบประชาธิปไตย โดยพรรคการเมืองทั้งหลายต่างก็ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งโดยพร้อมเพรียงกัน และมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับเลือกตั้งด้วยคะแนนเสียงข้างมากและเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป อันจะส่งมีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครบ ๕๐๐ คน ตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ ซึ่งจะทำให้ประเทศไทยมีการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ที่มีตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่ทางนิติบัญญัติและเลือกนายกรัฐมนตรี รวมทั้งการให้ความเห็นชอบในการตรากฎหมายของประเทศต่อไป ทั้งนี้องค์กรและผู้ที่เกี่ยวข้องจึงต้องดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการทั่วไป

ประเด็นที่สาม พรรคการเมืองขนาดใหญ่ที่ส่งผู้สมัครในทุกเขตทั่วประเทศว่าจ้างให้ผู้สมัครจากพรรคการเมืองขนาดเล็กหลายพรรคส่งผู้สมัครเข้าแข่งขันในการเลือกตั้งตามที่พรรคการเมืองขนาดใหญ่กำหนด เป็นการละเมิดหลักการพรรคการเมืองที่ส่งสมาชิกเข้าเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งได้เพียงคนเดียวในเขตเลือกตั้ง ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๘ และเป็นการกระทำผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๘ บัญญัติว่า “พรรคการเมืองที่ส่งสมาชิกเข้าเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใด จะส่งได้คนเดียวในเขตเลือกตั้งนั้น” เป็นบทบัญญัติที่กำหนดวิธีการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองแต่ละพรรคที่ส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งไว้ ส่วนประเด็นตามคำร้องที่ว่า พรรคการเมืองขนาดใหญ่ที่ส่งผู้สมัครในทุกเขตทั่วประเทศว่าจ้างให้ผู้สมัครจากพรรคการเมืองขนาดเล็กหลายพรรคส่งผู้สมัครเข้าแข่งขันในการเลือกตั้งตามที่พรรคการเมืองขนาดใหญ่กำหนด นั้น ปัญหาที่เกิดขึ้นนี้เป็นเรื่องที่อยู่ในเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องพิจารณาดำเนินการตามกฎหมาย ขณะนี้ยังไม่ได้เป็นกรณีที่

มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๘ จึงไม่อาจพิจารณาวินิจฉัยให้ได้

ประเด็นที่สี่ คณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีมติ สั่งการ ออกประกาศ และออกคำสั่งในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับการเลือกตั้ง การสืบสวนสอบสวน เพื่อวินิจฉัยข้อปัญหาโต้แย้งเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ตลอดจน การพิจารณาประกาศรับรองผลการเลือกตั้งไปโดยไม่มีการประชุมปรึกษาหารือหรือมิได้มีการปรึกษาหารือกัน โดยกรรมการการเลือกตั้งครบถ้วนตามอำนาจที่มีอยู่ และการพิจารณาประกาศรับรองผลการเลือกตั้ง มิได้ดำเนินการโดยคณะกรรมการการเลือกตั้งทั้งหมดโดยมติเอกฉันท์ตามหลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๐ ประกอบกับบทบัญญัติ แห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๕ (๖) และขัดแย้งกับการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรกลุ่มตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๓๖ หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า การที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีมติ สั่งการ ออกประกาศและออก คำสั่งต่าง ๆ เกี่ยวกับการเลือกตั้ง โดยไม่มีการประชุมปรึกษาหารือหรือไม่ได้ประชุมปรึกษาหารือ โดยกรรมการการเลือกตั้งจำนวนครบถ้วนตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ และการพิจารณาประกาศรับรอง ผลการเลือกตั้งมิได้ดำเนินการโดยมติเอกฉันท์ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง นั้น เป็นการดำเนินการของ คณะกรรมการการเลือกตั้งตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งตามคำร้องยังไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่า มีปัญหา ความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๕ (๖) ซึ่งบัญญัติให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ และมาตรา ๑๓๖ ซึ่งบัญญัติองค์ประกอบและที่มาของกรรมการ การเลือกตั้งไว้แต่อย่างใด ฉะนั้น แม้ศาลรัฐธรรมนูญจะมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยปัญหาความชอบด้วย รัฐธรรมนูญของกฎที่ออกโดยคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๘ แต่ผู้ร้อง ไม่ได้ระบุข้อเท็จจริงพร้อมเหตุผลสนับสนุนโดยชัดแจ้งเกี่ยวกับกฎหรือระเบียบซึ่งออกโดยกรรมการ การเลือกตั้งที่อ้างว่ามีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ จึงไม่เป็นไปตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วย การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๖ ข้อ ๖ (๓) และ (๔) ประกอบกับได้วินิจฉัยไว้แล้วว่า มติคณะกรรมการการเลือกตั้งในประเด็นที่สองมีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ จึงไม่จำเป็นต้องวินิจฉัย ในประเด็นนี้

อาศัยเหตุผลดังกล่าว จึงวินิจฉัยว่า พระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๔ ที่กำหนดวันเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปในวันที่ ๒

เมษายน ๒๕๕๕ มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ โดยขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒ มาตรา ๓ และมาตรา ๑๔๔ วรรคหนึ่ง และมติคณะกรรมการการเลือกตั้งลงวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๕ ที่กำหนดให้เปลี่ยนการจับคู่เลือกตั้งโดยให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหันหน้าไปทางผนังกันที่เลือกตั้งและหันหลังให้โต๊ะที่กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งทำหน้าที่อยู่ มีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญเพราะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๔ วรรคสาม เป็นอันใช้บังคับไม่ได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ และการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๕ จนถึงปัจจุบัน เป็นการเลือกตั้งที่ไม่เป็นธรรมและไม่เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒ มาตรา ๓ มาตรา ๑๐๔ วรรคสาม และมาตรา ๑๔๔ และถือว่าไม่มีผู้ใดได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๕ นายกรัฐมนตรีและคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการทั่วไปภายใน ๖๐ วัน นับแต่วันที่พระราชกฤษฎีกาเพื่อให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการทั่วไปตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีผลใช้บังคับเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปด้วยความสุจริตและเที่ยงธรรมตามระบอบประชาธิปไตยต่อไป

นายอภิรักษ์ จันทนกุลกะ

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ